

Prof. Dr. M. WELKER

DE CE ÎI ESTE GREU MINTII UMANE NORMALE SA ÎNTELEAGĂ CE ESTE „PERSONA”? CONSECINTELE TARZII ALE PROCESULUI MODERN DE SUBIECTIVARE A PERSONEI.

În cele mai multe rezumate, articole de dictionar si enciclopedii de cu vînte, cu privire la termenul „persoană” se constata că ru vantai grec *prósopcm (fata)* si cuvântul latin *persona* indica masca — prin intermediul căreia actorul vorbeste— si că „actorul” care însă poartă masca si rolul pe care il joacă” pot fi cuprinse in expresie ¹. Prin urmare este vorba de o relatie între individui concret (actorul), tipi-zarea conform rolului (prin masca) si acordul într-un cadru deschis al asteptării (rolul).

Constiintei moderne îi este din ce în ce mai greu sa înțeleaga într-adevâr această relatie ca „persoană” si persoana ca relatie. De *ce?*

înțelegerea moderna obisnuită (Common sense) amesteeă persoana, individui, subiectul, sinele, eul si alte fenomene si concepte si *cede* că numai referindu-se la acest conglomerat poate să înțeleagă ce este „persoana”. În realitate, însă, persoana nu este în nici un caz identica cu acest conglomerat sau cu vreuna din parti. În conglomerat sunt adunate aspecte ale persoanei, ale reducerii per-soanei la „individ” sau „subiect”, care nu pot să spuna mult in aceasta privintă ².

Persoana este o relatie complexă în care „individul” si „subiectul” sunt numai momente. Persoana mijlocește subiectiv si obiectiv, interior si exterior între individa— ca unica fiintă a specie! sale —” si individui „ca exemplar de aceeași valoare al unui gen” ³. Tensiunea între unicitatea si similaritatea umana sunt mijlocite subiectiv si obiectiv prin persoana. Persoana reprezintă această mijlocire si anume. obiectiv spre exterior pentru realitatea încon-jurătoare a individului: acesta este sinele obiectiv. Pe de **alta** parte persoana uneste subiectiv si spre interior unicitatea individuala cu similaritatea.

¹I. U. Dalferth / E. Jünger, *Person und Gottebenbildlichkeit (Christlicher Glaube in moderner Gesellschaft)*, Herder: Freiburg / Basel / Wien, 1981^ 88; vgl. M. Fuhrmann, Art. Person I, *Historisches Wörterbuch der Philosophie*, Bd. 7, 269 ff, bes. 269-274.

²S. dazu auch Dalferth / Jünger, *Person*, 89 ff.

³Vgl. G. Rovira, *Die Erhebung des Menschen zu Gott. Christliches Gottesbild und christliches Menschenbild*, Salzburg und München, 1979, 184.

Această interioară, subiectivă unicitate și similaritate conduc spre diferențierea și legătura dintre „eu” și „sine”. Diferențierea și legătura dintre eu și sine o atribuim „subiectivității”. Este un ajutor în cunoașterea acestor relații complexe când folosim — fără o negativă evaluare — reprezentarea măștii. Persoana însăși uneste *relatale* realităților înconjurătoare ale omului *cu el*, ea uneste și diferențiază procesele „din spatele măștii” cu acelea „din fața ei”. Un om este recunoscut astfel ca individ. unie și în același timp reprezentant al speciei deoarece este o persoană.

Dincolo de masca persoana mijlocește în exterior unicitate și similaritatea, neschimbitate și schimbabilitate, caracterial de a nu putea fi redus la un obiect de care să se dispună și siguranța așteptării. Cu privire la masca un om mijlocește și, deosebite eul. percepția și stilizarea sa. Pe lângă aceasta discuția despre „mască” nu ne îngăduie să ne gândim la deghizare și simulare.

Masca este mai curând sinele real determinat interior din exterior și spre exterior. Cu aceasta-flaască se înfățișează un om — conștient sau inconștient — într-un anumit spectru al așteptării în sine și la persoana sa. Noi ne adaptăm unui anumit spectru al așteptărilor fixe, al cerinței rolurilor, tipizărilor, al obișnuințelor, ca urmare influențăm alte spectre spre schimbare, evităm o” a treia grupă a așteptărilor, o refuzăm. Ne arătăm în aceasta ca unic-personal și tipic-personal, arătăm subiectivitatea noastră ca fenomen particular și general.

Datorită măștii personale și anume a legăturii dintre unicitate și siguranța așteptării spre exterior și spre interior, poate un om *su se* raporteze într-un anumit fel la „imaginea sineiui său antre-nat în interacțiunea socială”⁴. El poate să schimbe masca, adică ceea ce reprezintă pentru el imodalități de apariții, acțiuni și reacțiuni. El poate eu aceasta să influențeze spectru! așteptărilor fixe în sine-însuși, al așteptărilor .care în mod aparent se îndreaptă spre el. El poate însă de asemenea să permită schimbarea măștii din exterior, sau să încerce să înțeleagă schimbările întreprinse fără •cunoașterea conștientă și voința sa, să se prezinte într-un nou mod •eu privire la spectrul schimbat al așteptărilor.

Rămânând la aceleași idei putem spune că omul trebuie să deosebească în spatele măștii eul și sinele său. Pe lângă aceasta trebuie însă în mod egal — și acest lucru este nesocotit nu numai de înțelegerea actuală, ci de asemenea de mulți învățați — să încerce să caute sinele sau obiectiv. Aceasta este mai ușor de spus decât de îndeplinit, deoarece procesele care se desfășoară în fața măștii și eu privire la ea sunt foarte complexe și greu de înțeles. Cu cât mai neînțelese devin realitățile sociale înconjurătoare, eu atât mai repede se schimbă. cu atât mai

⁴Dalforth, Jünger, Person, 93.

grăa devine integrarea persoanei. Confirmarea individului și a subiectivității libere devin înfloritura de stii când oamenii nu reușesc această integrare. După cum vedem, persoana integrează numeroase probleme și procese care sunt conduse spre contopire în conglomerația persoanei, individului, subiectivității, eului etc., în vederea armonizării.

Conglomeratul „Common sense” provoacă un haos al diferite-lor concepții unilaterale și reductioniste despre persoana, care stau în oarecare măsură împreună în conflict cu toate că par și sunt de părere să vorbească despre situația sau starea de fapt însăși. În persoană, ca realitate esențială și hotărâtoare pot fi cuprinse multe și diferite momente ale ei; o instabilă, incoerență și bizară individualitate, o subiectivitate sigură în așteptare. (*ertoartungssicheraj*, dar cu totul nepotrivită (*völlig unangepast*), care nu angajează sau este lipsită de capacitatea relației iubitoare cu alte persoane (*unverbindlich*), un eu abstract care caută să devină un ora aparte (*ein abstraktes Ich auf der Suche, ein eigener Mensch zu werden*), un sine care se succeste la schimbarea presiunii morale (*ein im Weese.l moralischer Pressionen sich windendes selbst*), o personalitate sigură în rezonanța mediului său social inconjurător și stăpână pe sine însăși și astfel numeroase alte cazuri unilaterale pot fi prezentate ca „persoană” și totodată facute „măsura a persoanei”.

cercetătoarea americană Amelie Oksenberg Rorty a atras atenția asupra faptului că în contextele sociale și culturale se mane-vrează destinația „persoanei” și a naturii persoanei-. În momentul în care ne întrebăm cu privire la concepțiile despre persoană care prevalează în cultura noastră (*apuseană — n.n.*) putem să facem următoarele constatări :

Evident că în reacția care a urmat neclarității și complexității a ceea ce se desfășoară înainte de mască în timpuriile și realitățile noastre sociale, înțelegerea persoanei se concentrează în general pe desfășurarea din spatele măștii. În spatele măștii pare să stea tot ceea ce conștiinței moderne cu privire la persoană i-a devenit înalt și sfânt: individualitate și unilateralitate, relație cu sine-însuși și încredere în sine, capacitatea de a refuza cuvintele din exterior. de a spune „nu” și a fi autonom, subiectivitate liberă în armonizarea separată a eului cu sinele, eul liber în cultivarea capacităților sale în procesul de formare a propriei păreri și impunere. Această retragere pe care o putem numi ca proces de „subiectivare a persoanei” (*Subjektivierung der Person*) este în cultura noastră încă în plină viteză.

Atâta timp cât acest proces a câștigat în mediile care pot permite o orientare și a crescut împotriva formelor de organizație și ordine, nu a putut fi recunoscut ca retragere și reducere. El a condus mai curând la o întărire a indivizilor și la o înviorare a culturii. Concentrarea unilaterale asupra proceselor din spatele măștii a fost cu totul semnificativă atât timp cât au

stăpănit re-latiile dense — care pot fi stabilite ca relativ clare — dii fata mästii si cu privire la ea.

Contramăsura uriasă impotriva formelor stabile a dat sabiee-telor moderne teluri comune, sprijin si legatura. In. acest proces delegare fiecare era singur, fără să impiedice varietatea si multi-plicitatea de forme a relatiilor subiective cu sine-insusi. Densitatea comunicativa a unor mai mici sau chiar a relatiilor vietii deschise spre alta, care pot fi intelese —a garantat neintrerupte schimbări si acomodări a unilateraJității si a capriciilor subiective in asteptările deschise relatiilor si a altor • domenii de rezoriantS⁵. Probleme]*:-: care au urmat asa-numitei retrageri cultivate „in spatele raästii" vor fi deschis desprinse — nu in ultima instantă prin subiectivarea persoanei — de puterniceie institutii publice in favoarea un or structuri cu greu* palpabile si repede transformabile sau a • dezvoltărilor imprestiate.' Urmările negative a retragerii moderne in spatele mästii sunt recunoscute in momentul in care oamenii se rniscă in comunicativ-distantele sau neobservateie medi! deschise. A devenit in mod public înspăimântator faptul că singură propagala moderna a individualității, subiectivității, relatiei cu sineInsusi si autonomia nu poate să creeze o persoana putemieă si adevărată (*keine starke und authentische Person hervorbringen kann*). Prin obisnu itele progrese, cei mai buni diagnosticieni ai ' ciiltürrii-nord americane, au prezentat cercetările lor cu privire la deplasările care se fac spre conceptele: „sinele minimal"⁶, „cultura narcisismului"⁷, „Ruinarea si sfârșitul vietii publice. Tirania intimilătii«⁸.

De. la un timp poate fi observat faptul că se cauta lipsit du ajuior intelegerea acelor structuri ale . personalității si constructii ale realității cu privire la care ar putea să rezulte retragerea in spatole mästii.

Ce "se întâmplă in neintrerupta individualizare si subiectivare sub conditiile rării adevăratelor relatii comunicative si după di-zolvarea institutiilor -care marchează viata publica? Ce se întâmplă atunci când persoana nu mai poate si nu mai trebuie să armonizeze reiativa unicită te si idenutate cu capacitatea de asteptare in den-sele relatii comunicative?

Inainte de toate ne putem astepta la o mare nesiguranta in tinuta persoanei si in formarea ei in aparent libera viată publica. Tn mediile putin comunicative, care nu sunt unite impotriva struc-turii absolutiste este din ce in ce mai greu să se dezvolte perso-nalitatea si să existe

⁵Derek Parfit, *Reasons and Persons*, Clarendon Press: Oxford, 1984, bes. 443 ff. Parfit a atras atenția asupra faptului că in mod comparativ de la un timp relativ scurt persoana nu mai este formată in domenii mici de rezoriantă, dar totodată se poate observa că marile domenii de rezonantă influen-tează slab individualul.

⁶Chr. Lasch, *The Minimal Self: Psychic Survival in Troubled Times*, W. Norton, New York, London, 1984.

⁷Chr. Bäsch, *The Culture of Narcissism: American Life in Age of piminisbing Expectations*, Warnen, New York, 1979.

⁸R. Sennett. *Verfall und Ende des öffentlichen Lebens. Die Tyrannei der Intimität*, F. Wiss, 1980.

persoana. Va fi greu să sporească continuu unicitatea și identitatea persoanei. Persoanele ajung în zona rătăcirii, a lipsei de judecată și a izolării, sau în forme de existente monotone nesigure în reacții.

Poate fi întrezărit de asemenea faptul că în spatele măștii cresc enorm numai tensiuni între dorința de reprezentare de sine-însuși (*die Spannungen zwischen Wunschvorstellungen von sich selbst*) și marile, nevăzutele așteptări cu privire la adevărată ființă a persoanei (*hochgesteckten Erwartungen an das Authentischsein von Person*) și realitatea experimentării și înfăptuirii persoanei, (*der erfahrbaren und leistbaren Wirklichkeit der Person*).

Poate fi întrezărită căutarea disperată după formele ideale ale persoanei, intensiva cultivare a idolilor și în același timp consuma-rea rapidă și dărâmarea lor. Poate fi întrezărit faptul că oamenii care depășesc persoana vizibil peste normalitate și sunt într-un curs ascensiv pot în același timp să comunice obiectiv.

IN CE DIRECTIE CAUTA CULTURA NOASTRĂ PERSOANA. STRĂLUCIREA PERSOANEI DESTINATE RELĂȚIILOR CU ALTE PERSOANE.

Nu fără motiv sunt astăzi activitatea sportivă și distracția prin muzică forme în care indivizii pot să ajungă ca „persoane deschise” în special în domenii mari de rezonanță. Astfel, sub condițiile descreșterii progresive a formelor persoanei adevărate, cultura trebuie să producă uriașe activități de legătură dacă vrea să arate căutarea și dorința după aceasta.

Cultura modernă provoacă subiectivarea persoanei, retragerea în spatele măștii. Ea urmărește prin aceasta exacerbarea individualității. Ca forme de ridicare maximă a individualității se oferă în spatele măștii numai trupul și domeniul simțirii individuale. În lângă aceasta trebuie ca individualitatea aceasta din fața măștii marită la cel mai înalt tip să fie capabilă de comunicare și relație. Sintezele reușite nu au ridicat nici o întrebare cu privire la obiectivarea trupului în activitățile sportive și la comunicarea emoționalității în distracțiile muzicale. În măsura în care rămân parametrii culturali de fond care sunt înconjurați de-a dreptul de o aura religioasă, în aceeași măsură nu se va slăbi puterea reală a acestor forme unilaterale de comunicare. Conjunctura urniată și, prezentarea scenelor obscură va fi un efect auxiliar posibil de diagnosticare al căutării persoanei în obiectivarea și publicarea existenței individuale trupești și a simțirii individuale.

În măsura în care am înțeles cel puțin de departe logica căutării persoanei sub condițiile descompunerii ei în timpurile moderne, începem să înțelegem de ce cultura noastră trebuie să

se pianga de pierderea „personalităților marcante” și de ce așa-numita „persoană însărcinată cu o funcție” are astăzi în mod necesar o viață grea.

.. Ca astăzi cultura noastră este fixată în mentalități dominante pe cele mai reductioniste concepte cu privire la persoană o vedem în destinul sau fatalitatea normală a persoanei ori cu putere de atracție în activitatea sportivă și distracția muzicală. Persoanele „deschise”, care expun privirii imitabilele, competitivele capacități sportive ale trupului lor propriu sau capacitatea lor la rezonanță muzicii și emoționalitatea mișcării trupesti exprimate, dispar în-dată ce capacitățile sportive slabesc, iridată ce puterea de transmitere a muzicii se stinge treptat. Realitatea în care carierele cu privire la persoana deschisă spre exemplu în domeniul literar esuează aproape mereu, arată că în nici un caz nu a fost vorba de *persoană* în sensul cuprins, ci o anumită persoană aparent reprezentativă a activităților, factorul hotărâtor care provoacă rezonanță (die Person scheinbar repräsentierende Leistungen der entscheidende, die Resonanz auslösende Faktor). Aceasta nu înseamnă însă că cultura noastră este în mod general ostilă persoanei și fixată numai pe activitate.

În măsura în care persoanele se deprind cu anumite spectre de activitate obiective și echilibrate corespunzătoare așteptării, nu are cultura nici o greutate în privința lor atunci când aduce cu sine o personalitate complexă, întărită și unicitatea ei. Atâta timp cât persoana nu se rupe de spectrul activității, se simte cu atât mai mult ca factor care însuflețește și îmbogățește. În acest sens pot de ai că să se dezvolte în medii cu așteptări relativ clare în împlinire — cum ar fi cultura — așa numitele personalități marcante care depășesc interesele proprii și domeniul funcțiilor lor spre persoane „deschise”, cu putere exemplară și continuă. De asemenea când realitățile dezvoltării și cunoașterii devin de regulă neîndesruloare în contexte complexe este întrebată și confirmată persoana.

Astfel de apariții nu mulțumesc totuși dorința și căutare obișnuită după personalități marcante. Adevărata personalitate marcantă și persoana „deschisă” este îndatorată cu atât mai mult să împlinescă ceea ce activitatea sportivă și distracția muzicală oferă într-un mod reductionist și numai aparent. Ea trebuie să dea exemplu și orientare în contextele multiple ale vieții, dacă este posibil în toate.

Ea nu poate însă să se prezinte astfel într-o cultură care pe de o parte stimulează individualismul și subiectivarea persoanei și fortează cu aceasta persoana să stăruie în spatele măștii împingând-o în relație cu sine-însuși, într-o cultură care pretinde în același timp mereu „persoanei” integrarea-reprezentată, deschisă așteptărilor dominante într-o societate foarte mult diferentiată.

I UNCIIE SI SLUJIKI SI PROBLEMA PERSOANEI INS.ARCINATA CU O FUNCTIE.

In înțelegerea laică „funcția” este încă „marcarea unui cerc instituționalizat cu misiuni care în activitatea de bază sunt îndeplinite într-o fidelitate și raporturi disciplinate de funcționari ei reprezentanți ai puterii, stăruite abstracte gândite”⁹.

In mod principal sunt îndatorati să se elibereze de interesele cei însărcinați cu funcția, să nu slujească unei persoane particulare sau grupe de persoane, ci comunității în toată activitatea lor, (de asemenea cu privire la o persoană sau grupul de persoane).

Această comunitate este definită din ce în ce mai mult în timpurile moderne stăruite. Cu ajutorul funcțiilor poate fi actualizată într-o mai mare diferențiere de funcționare a autorității, demnitatea și interesele întregii ființe comune.

Cu privire la funcție, comunitatea poate fi reprezentată personal, concret, diferențiat. Cu ajutorul funcției puterea comunității poate să fie diferențiată, personal și responsabilitatea pentru întreg poate fi împartită și concretizată cu privire la persoane.

Acolo unde structura aceasta este recunoscută, greutatea obișnuite, funcția, exercitarea funcției și slujirea pot fi așezate în relație și multe aspecte nesigure cu privire la raportul funcție-ierarhie eliminate și inițiate. Concepția despre funcție este împăcată cu formele stratificate de societate însă principiaii nu este legată de aceste forme. Ea este cu atât mai mult superioară acestora.

Premisa dezvoltării unei funcții ierarhice nereduse la un aspect morfologic este (desigur) că ea ar putea să câștige prin legea istorică și alte forme de înțelegere a colectivității o bogată și dară înțelegere a comunității și a avantajului ei și a rentabilității.

Când acest lucru este garantat pot să fie înțelese de asemenea majoritatea funcției interesele „întregului” prin formele de organizare ierarhică, Toti oamenii care ocupa o funcție trebuie numai să practice conștient în toate acțiunile lor slujirea comunității și să facă aceasta slujire de asemenea în toate ca element de reglare în toate stările de incertitudine și conflict.

Această posibilitate nemijlocită spre comunitate și conservare de sine și interese pentru dezvoltare, acordă oamenilor care posedă o funcție o putere considerabilă, limitează însă în același timp această putere în care slujirea comunității poate să fie recunoscută și trebuie să rămână în fiecare faptă.

⁹R. Riese, Art. Amt, Historisches Wörterbuch der philosophie, Bd. 210 ff, 210.A

Prin funcție se împrumută unei persoane — plastic vorbind — masca comunității împartită pe formatii unei persoane și unui anu-mit mediu și rol. Cu ajutorul funcției o comunitate poate să se prezinte plural și personal și poate să fie activată în multiple moduri concrete, fără să se sfârșească în această multiplicitate în tot oazul aiata timp cât purtătorii funcției pot să înțeleagă rațional și practic interesele colectivității.

Multiplele concretizări se întăresc și însufletesc mai curând în mod continuu comunitatea în măsura în care ajunge — prin mijlocul funcției — să confirme slujirea așa-numitului întreg în slujire, concret în interiorul cercului instituționalizat cu misiuni distribuite aceasta însemnând să slujească majorității.

Aceste concepții și realizări ale funcției, geniale în sine, ajung* totodată sub coriditiile cadrului impunător în două perioade și oostii tensionate.

Un stat sau o comunitate poate fi ideologizat, poate fi deformat de o anumită grupă de persoane, partide sau de un spirit al timpului, în așa măsură că funcționarul ajunge în poziții de tensiune insuportabile.

Interesele adevărate și reale ale comunității merg despărțite. Puterile dominante și servirea pretinsă de conștiința sau de contextele sociale se abat unul de la celălalt.

Celălalt pericol este neclaritatea vieții publice. Nu numai re-prezentarea cercurilor conducătoare, ci de asemenea curentele morale, prezențările spiritului prin medii și alte grupe în care este formată o opinie devin tot atât de variate, în parte conflagrante, în parte vizibile incompatibile nu numai sensului comun, ci de asemenea chiar funcției și privirii la adevăratele și realele interese ale vieții și comunității. În astfel de situații ar putea mai întâi să fie iructificată tensiunea dintre persoană și funcție.

Vis-à-vis de comunitatea ideologizată în care funcția trebuie să fie stăpânită și potivită, ar trebui ca persoană integrită să încerce să păzească integritatea și demnitatea funcției împotriva presiunii din iur. Vis-à-vis de masivele, diferențiate, neobservate și neo-m)ge.r;eie comune ar trebui ca persoană însărcinată cu funcția să nu cedeze intereselor unei grupe care, presiunii unei tendințe de dezvoltare mediocre pentru a reprezenta relativizând și depășind adevărata comunitate.

Exact în această poziție a problemei! mi se pare că ajunge aslazi funcția într-o criză și așa-zisul purtător al funcției este fără itósire. Cum ar putea- să fie făcut demne de crezare competența și demnitatea funcției reeurgând la persoană când toată cultura cauta ad evarata persoană în individualizarea și subiectivarea care cresc mereu?, Cum ar putea persoană să-si impună

observația sa și păreri generale într-o cultură care deplasează perspective în marile grupuri de populație sub bănuiala unilateralității?

Atât în viața obișnuită individului presupus demn de crezare și seufundat virtuos în concret poate corespunde așteptărilor atât în retractările proprii cât și în năzuințele care sunt legate de controlul și sprijinul funcției prin persoană.

Creutatea de a intercepta subiectiv problemele d'eschise ale funcției-subiectiv prin persoană-aceasta mi se pare întrebarea generală, în prezent, eu privire la „funcție”, de care este interesată de asemenea Biserica. Întrebarea specifică teologică și bisericească cu privire la funcție, care se intersectează cu aceasta, cu care însă nu este identică se arată mai complicată dar plină de speranțe iotodată.

Cu toate acestea este o *poziție* a problemei care depășește întrebările antropologie!